ÂSIM BİN BEHDELE (İmâm-ı Âsım)

Tabiîn devrinde yetişen kırâat âlimlerinden. Meşhûr “Kırâat-ı Seb’a” adı verilen yedi büyük kırâat âliminin beşincisi. Allahü teâlânın kelâmı olan Kur’ân-ı kerîmin kırâatini, okunuşunu bildiren âlimlerden. Asıl adı, Ebû Bekir Âsım bin Behdele Ebû

Necûd el-Esedî el-Kûfî'dir. Meşhûr adı "ÂsınrT'dır. Künyesi Ebû Bekir'dir. Babasının künyesi, Ebû Necûd olup, asıl adı da Abdullah'dır. Annesinin adı, Behdele'dir. Kûfe şehrinde doğan İmâm-ı Âsım'ın, doğum târihi kesin olarak bilinemiyor. Bütün hayatı Kûfe'de geçmiş olup, bir ara Şam'a gittiği de rivâyet edilmektedir. Vefât târihi hakkında muhtelif rivâyetler vardır. İbn-i Cezerî'nin Gâyet-ün-Nihâye adındaki eserinde 127 (m. 745) târihinde vefât ettiği bildirilmektedir. O'nun 80 yaşına kadar yaşadığı ve son Emevî halifesi Mervân bin Muhammed'in hilâfetine kadar Kûfe'de kaldığı kaynaklarda zikredilmektedir. Kabri Semâve'dedir.

İmâm-ı Âsım'ın yetiştiği Kûfe şehri, İslâmî ilimlerin tedris edildiği (okutulduğu) ilim merkezlerinden biriydi. Burada, son sahabî Hazreti Abdullah bin Ebî Evfâ'nın 86 (m. 705) yılında vefâtına kadar yüzlerce Eshâb-ı kiram yaşadı. Hazreti Ali bin Ebî Tâlib, halifeliği zamanında burayı İslâm devletinin başşehri yapmıştı. Diğer sâhâbîlerden Abdullah İbn-i Mes'ûd, Ammâr bin Yâsir, Huzeyfet-ül-yemânî, Ebû Mûsâ el-Eş'arî, Selmân-ı Fârisî, Zeyd bin Erkâm (r.anhüm) ve daha niceleri, bu şehirde Peygamberimizin mübârek ağızlarından işitip öğrendikleri bütün ilimleri taliplerine arz etmişler ve sohbetlerinde bulunan binlerce insanı yetiştirmişlerdir. O yüksek ilim ve marifet sahibi insanların sohbetine kavuşup yetişen Tabiînin büyük âlimlerinden biri de, Âsım bin Behdele hazretleriydi. Bu altın halkının Kûfe'de yetiştirdiği büyük âlimlerin meşhûrlarından bazıları; Alkame bin Kays, Şüreyh bin el-Hâris, İbrâhîm en-Nehaî ve meşhûr mezheb imamımız İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe'dir.

İmâm-ı Âsım, Kûfe'de "Reîs-ül-kurrâ" idi. Kur'ân-ı kerîmi, Peygamberimizden öğrenildiği şekilde en güzel okuyan âlimlerin başıydı. O, bu kırâat ilmini Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'den öğrendi. O'ndan Kur'ân-ı kerîm dersleri almaya başladığı zaman, henüz çocukluk çağını yaşıyordu. Uzun bir müddet, derslerine devam ederek O'nun kırâat usûlünü öğrendi. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî ise, Resûlullah efendimizin sağlığında dünyâya gelmiştir. Babası Resûlullah (aleyhisselâm) ile sohbet etmiştir. Kur'ân-ı kerîm okumak, tecvîd ve zabtı yönünden O'na dayanmaktadır. Ayrıca Hazreti Osman bin Affân'dan, Ali bin Ebî Tâlib'den Abdullah İbni Mes'ûd'dan, Zeyd bin Sâbit'ten ve Ubey bin Ka'b'den arz yolu ile yani baştan sona kadar hatim ederek okumuştur. Eshâb-ı kiramın kırâat ilminde önde gelenlerinden olan bu zâtlar da, bizzat Peygamberimizden arz yolu ile okuyup öğrenmişlerdir. Hazreti Osman'ın halifeliği zamanında çoğalttığı Kur'ân-ı kerîm mushaflarından birini de Kûfe'ye göndermiştir. İmâm-ı Âsım otuzüçbin Sahabînin doğruluğunda icmâ ettiği (birleştiği) bu mushaflara uygun olarak Kûfe'de Kur'ân-ı kerîmi ilk okuyan kırâat âlimlerindendir. Ölünceye kadar kırk yıl Kûfe şehrinde Kur'ân-ı kerîm okutan Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin yerine, İmâm-ı Âsım geçmiştir.

İmâm-ı Âsım'ın kırâattaki ikinci hocası Zîr bin Hubeyş el-Esedî'dir. Bu husûsu kendisi şöyle bildiriyor: "Ebû Abdurrahmân'ın yanından kalkıp Zîr'e gider, okuduklarımı O'na da arz ederdim." Zîr bin Hubeyş de, Abdullah İbni Mes'ûd'dan okumuştur.

İmâm-ı Âsım, çok güzel Kur'ân-ı kerîm okurdu. Sesi de çok güzeldi. Her kelimenin, her harfin hakkını verirdi. Kur'ân-ı kerîmin belagat ve fesahatini, yüce mânâsını canlandırmak husûsunda öyle güzel bir edası, öyle bir okuyuş tarzı vardı ki, eşine çok az rastlanırdı. Çok fasîh konuşurdu. Konuştuğu zaman, kalbe büyüklüğü girerdi. Gerek İmâm-ı Âsım ve gerekse diğer kırâat imamları, Kur'ân-ı kerîmin okuyuşunu zabt husûsunda çok büyük itina ve ihtimâm göstermişler, Peygamberimizin okuduğu şekilde müslümanlara ta'lîm etmişler, öğretmişlerdir. Eshâb-ı kiramın ve asrının en büyük âlimlerinden olan bu mübârek zâtların, akıllara şaşkınlık verecek derecedeki yüksek himmetleri, gayretleri sayesinde Kur'ân-ı kerîmin Peygamberimizin kırâat ettiği şekil üzere okunması husûsu, gayet sağlam ve esaslı bir sûrette zabt olunarak emniyet altına alınmış ve nesilden nesile intikal ederek, zamanımıza kadar hiçbir değişikliğe uğramadan gelmiştir. Bu kırâat şekli, inşaallah kıyâmete kadar da böylece devam, edecektir.

İmâm-ı Âsım'ın kırâat silsilesi, iki yol ile ve her birinde ikişer vasıta ile Peygamber efendimize (aleyhisselâm) ulaşmaktadır. Birinci yol ile İmâm-ı Âsım, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'den O da Hazreti Osman'dan, Hazreti Ali'den, Zeyd'den ve Ubey'den, onlar da Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizden okumuşlardır. İkinci yol ile, İmâm-ı Âsım, Zîr bin Hubeyş'ten, o da Abdullah İbn-i Mes'ûd'dan ve o da Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizden okumuştur. İmâm-ı Âsım'ın kırâat rivâyeti zamanımıza kadar ulaşmış olup, İslâm memleketlerinin çoğunda bunun kırâati üzere Kur'ân-ı kerîm tilâvet olunmaktadır (okunmaktadır).

İmâm-ı Âsım'ın kırâat usûlü, talebelerinden iki râvîsi vasıtasıyla yayılmıştır. Bunlardan Hafs bin Süleymân'ın rivâyeti ile gelen kırâat usûlü, bilhassa memleketimizde ve birçok İslâm memleketinde yaygındır. Memleketimizde yetişen tecvîd âlimlerinden Molla Abdurrahmân Kurrâ başı (veya Karabaşî), "Karabaş Tecvidi" adı ile bilinen Türkçe eserinde "... Kırâat-ı Âsım ve rivâyet-i Hafs" ifadeleri ile Onun ismini yâd etmektedir. Hafs bin Süleymân, İmâm-ı Âsım'ın Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'den aldığı kırâat usûlünü rivâyet etmektedir. Bu konuda, birinci râvîsi Hafs diyor ki: "Hocam Âsım, bana şöyle dedi:

Sana kırâat ettiğimi, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'den okudum. O da Hazreti Ali'den kırâat etmiştir. Fakat Ebû Bekir Şu'be bin Ayaş'a öğrettiğim kırâati, Zîr bin Hubeyş üzerine arz ettim. O da Abdullah İbni Mes'ûd'dan arz yolu ile almış ve rivâyet etmiştir." Diğer râvîsi de, Ebû Bekir Şu'be bin Ayaş'tır. İkinci râvîsi Ebû Bekir de diyor ki: "Ebû İshâk es-Sübey'den çok kerre işittim. Dedi ki: "Âsım'dan daha fasîh konuşan ve Kur'ân-ı kerîmi ondan daha iyi okuyan bir kimseyi görmedim."

İmâm-ı Âsım'dan kırâat ilmini öğrenen âlimler, sadece Hafs ve Ebû Bekir Şu'be değildir. Ondan feyiz alan, O'nun tedris halkasında yetişip, başkalarına ilim öğretenler sayılamıyacak kadar çoktur. İmâm-ı Âsım'dan kırâat ilmini öğrenip hadîs-i şerîf rivâyet edenlerden bazıları şunlardır: Hafs bin Süleymân, Şu'be bin Ayaş, Ebân bin Tâlib, Ebân bin Yezîd el-Attâr, İsmail bin Mücâhid, Hasan bin Sâlih, Hammâd bin Seleme, Hammâd bin Zeyd, Hammâd bin Ebî Ziyâd, Hammâd bin Amr, Süleymân bin Mihran el-A'meş, İmâm-ı Halîl bin Ahmed, Hârûn bin Mûsâ, kırâattaki on imamdan Ebû Amr bin el-A'lâ..v.d.

Kırâat imamlarının üçüncü tabakasında yer alan Âsım bin Behdele, kırâat ilminde her bakımdan huccettir, senettir. Bunda bütün âlimler ittifâk etmişlerdir. O, Kur'ân-ı kerîmin okunuşunda yüksek ve huccet olan bir âlim olduğu gibi hadîs ilminde de sika (sağlam, güvenilir) ve sadûk (rivâyet ettiği hadîslerle son derece sâdık) bir râvîdir. Tabiîn devrinin en mühim özelliklerinden olan hadîs ilmi ile de meşgûl olmuştur. O, Eshâb-ı kiramdan Ebû Remse Rifâa bin Yesribî et-Teymî ile Haris bin Hassan el-Bekrî'yi görmüş, onların sohbetinde bulunarak yetişmiş ve onlardan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ayrıca O, yukarıda adı geçen iki hocası ile, Ebû Vâil Şakîk bin Seleme, Ebû Sâlih es-Semmân ve Mus'ab bin Sa'd bin Ebî Vakkas'dan da rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de Atâ bin Ebî Rebâh, Süfyân-ı Sevrî, Süleymân bin Mihran el-A'meş, Süfyân bin Uyeyne, Hammâd bin Seleme gibi râvîler hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. Hadîs âlimlerinin büyüklerinden Ahmed bin Hanbel, Ebû Zir'a, Ebû Hatîm ve diğerleri, İmâm-ı Âsım'ın Kur'ân-ı kerîm kırâati ve hadîs ilmindeki yüksek derecesini tasdîk ve rivâyetlerini senet kabûl etmişlerdir. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler, Kütüb-i Sitte adı verilen meşhûr altı hadîs kitabında ve diğer hadîs kitaplarında yazılıdır.

Dört mezheb imamından Ahmed bin Hanbel'in oğlu Abdullah şöyle bildiriyor: "Babamdan, İmâm-ı Âsım hakkında sual ettim. O da, dedi ki: O, dinine son derece bağlı, hayırlı, kırâat ve hadîs ilmindeki rivâyeti sağlam ve güvenilir bir insandır" Ve tekrar "Siz, kırâatlardan hangisini daha çok sever ve onu ihtiyâr edersiniz?" diye sorduğumda, "Medine âlimlerinin kırâatini seviyorum. Bu olmasa, Âsım'ın kırâatini tercih ederdim" diye cevap verdi.

İmâm-ı Âsım, kelâm ve fıkıh ilminde de, devrinin âlimleri arasında yer almaktadır. Onun lügat ilminde ve Arapçanın gramer bilgisi olan Nahv'de de yüksek bir yeri vardır. Bunun için kendisi meşhûr Nahivciler'den sayılmaktadır.

İmâm-ı Âsım; Peygamber efendimizin (aleyhisselâm): "Ümmetimin en hayırlısı, benim asrımda yaşayan Eshâbımdır. Sonra onlara yakın olan Tâbiîndir..." diye methettiği, övdüğü bir asırda yaşamış yüksek ve büyük bir velîdir. O ibadetlerine düşkün, gayet alçak gönüllü ve tertemiz bir ahlâka sahipti. İlim öğrenmeye ve öğretmeye âşıktı. Bu husûsta talebesinin ayağına bile giderdi. Nitekim talebesi olan Süfyân-ı Sevrî'ye gider, bazı husûslarda O'nun fetvâsına başvururdu. Ve O'na: "Sen bize küçük iken geldin, biz ise sana büyük olarak geliyoruz" derdi. Tevâzu hakkında şöyle buyururdu: Tevâzu, evinden çıktığında karşılaştığın herkesi, kendinden daha hayırlı görmendir."

İmam-ı Âsım, gözlerini kaybetmiş, a'mâ olmuştu. Talebesi Şu'be diyor ki: "A'meş ve Ebû Husayn gibi hocam Âsım da, gözlerinden mahrûmdu. Bir gün, birisi elinden tutup götürürken çok tehlikeli bir vaziyette düştü. Hocam, kendisini düşüren kimseyi üzecek bir tek söz söylemediği gibi, o kimseyi üzmemek için duyduğu acıyı, ızdırabı bile hissettirmedi." Yine talebesi Ebû Bekir Şu'be diyor ki: "Hocam Âsım, vefât ederken yanında bulundum. Kur'ân-ı kerîm

tilâvetiyle meşgûldü. Kulak verip dinledim. Namazdaki gibi tam olan kırâat ile bir âyet-i kerîmeyi tekrar ediyordu. Onun bu halinden, Kur'ân-ı kerîm okumada tam ve mükemmel olarak, en güzel bir şekli, kendisi için bir seciyye, ona mahsûs bir özellik olduğunu anladım."

Yahyâ bin Âdem de, hocası Ebû Bekir Şu'be'den rivâyet ederek diyor ki: "İmâm-ı Âsım, Kur'ân-ı kerîm sûrelerinden bazılarının başlarında bulunan hurûf-ı hecâ veya mukatta'a'yı, müstakil âyet saymazdı." İbnü'l-Cezerî, diğer kırâat âlimleri ile Kûfeliler arasında, bazı sûrelerin ihtivâ ettiği bazı âyetlerin sayısında ihtilafın bundan ileri geldiğini söylemektedir.

İmâm-ı Âsım talebelerine Kur'ân-ı kerîm okuturken, en önce dışarıda işi olanları okutur, işlerinden kalmamalarını isterdi.

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

"Kim Allah'a şirk, ortak koşarsa Allahü teâlâ onu Cehenneme atar. Her kim Allah'a şirk koşmadığı halde vefât ederse Allahü teâlâ O'nu, Cennetine sokar."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a'yân, cild-3, sh. 9

2) Mîzân-ül-i'tidâl, cild-2, sh. 357

3) Tekzîb-üt-tehzîb, cild-5, sh. 38

4) El-A'lâm, cild-3, sh. 248

5) Kâmûs-ül-a'lâm, cild-4, sh. 3046

6) Gâyet-ün-nihâye cild-1, sh. 346

7) Miftâh-üs-se'âde, cild-2, sh. 37

ÂSIM BİN SÜLEYMÂN (EL-AHVEL)

Büyük hadîs âlimlerinden. Künyesi, Ebû Abdurrahmân'dır. Doğum târihi bilinmemektedir. 142 (m. 760) târihinde vefât etti. Basralı'dır. Kûfe'de fiyatların kontrolü ve umûmî ahvâlin murâkabesi ile görevlendirildi. Medâyin'de kadılık (hakimlik) yaptı. Zühdü (şüpheli olmak korkusu ile, mübahların çoğunu terk etmek) ve çok ibâdet yapması ile meşhûrdur. Hadîs ilminde sika (güvenilir) bir âlimdir. Enes bin Mâlik, Abdullah bin Sercis, Amr bin Seleme el-Cermî, Bekir bin Abdullah el-Müzenî, Muhammed bin Sîrîn, Mûsâ bin Enes ve diğer büyük âlimlerden (r.anhüm) hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ondan da, Katâde, Süleymân et-Teymî, Dâvûd bin Ebî Hind, İsrâîl bin Yûnus, Şu'be, Hasen bin Sâlih ve daha başka büyük zatlar hadîs-i şerîf bildirmişlerdir. Kütüb-i Sitte'de (meşhûr altı hadîs kitabında) rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler mevcûttur.

Âlimlerin hakkında buyurdukları:

İbn-i Mübârek, Süfyân-ı Sevrî'den şöyle nakleder: "Hadîs ilminde hafız olan dört kişiye yetiştim. Bunlar İsmâîl bin Ebî Hâlid, Âsım el-Ahvel, Yahyâ bin Saîd el-Ensârî, Hişâm Düstüvânî"dir."

Muhammed bin Abbad'ın babası dedi: "Âsım el-Ahvel, orucu Ramazan-ı şerîfin dışında bazan tutar, bazan tutmazdı. Yatsı namazını kıldıktan sonra, bir kenara çekilir, sabah namazı vaktine kadar namaz kılardı."

Ali bin Medinî'ye, Âsım el-Ahvel sorulduğunda; "O sikadır yani hadîs-i şerîf husûsunda güvenilir, bir âlimdir" cevabını vermiştir.

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler:

Enes (radıyallahü anh) rivâyet etti. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu: "Ümmetimin arasından, ümmetime en merhametlisi Ebû Bekir, Allahü teâlânın dininde en kuvvetli olanı Ömer, en hayâlısı Osman, ferâiz ilmini en iyi bilen Zeyd bin Sabit, Kur'ân-ı kerîmi en güzel okuyan Ubey, helâl ve haramı en iyi bilen Muaz bin Cebel'dir. Her ümmet içinde emîn(güvenilir, itimad edilir) birisi vardır. Bu ümmetin emîni Ebû Ubeyde bin Cerrâh'tır."

Muhammed bin Sîrîn'den rivâyet etti. Resûlullah efendimiz "Allahü teâlânın doksandokuz ismi vardır. Kim onları okursa, Cennete girer." buyurdu.

Enes bin Mâlik'den rivâyet etti. Ali bin Ebî Tâlib'in annesi Fâtıma binti Esed bin Hâşim vefât ettiği zaman, Resûlullah efendimiz onun yanına girdi. Başının yanına oturdu ve şöyle duâ buyurdu: "Allahü teâlâ sana rahmet eylesin. Sen, benim annemden sonra annem idin. Kendin aç kalırdın, beni doyururdun. Kendin giymez, bana giydirirdin. En güzel yiyecekleri yemez, bana yedirirdin. Sen bunu sırf Allahü teâlânın rızâsı ve âhıret düşüncesiyle yapardın." Resûlullah (aleyhisselâm) onun üç kerre yıkanmasını emretti. Kâfur